

MA-109

Somogy megyei múzeum
Néprajzi adattár

MA-109

Gyűjtő: Károlyi Balint, Kovácsy Gabriella,
Tóth Erzsébet
Gyűjtés ideje: 1951

Tartalom: Monográfia

8 lap, 2 térkép

2 grafikon

Földrajzi mutató; Járó
tármutató; XXXIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Levegőszelvény

Az érkező 02 egység letétele MA-109-es tétel alá.

Jáko' község monográfiája.

Régi igazság, hogy a jövő a jelenben van elrejtve, a jelent pedig nem éretheti meg az, aki ennek nála a múltból ki nem bogozta. Jáko' sem a mától felszínre dobott emberi közösség, hanem van tegnappja, sőt tegnapelőttje is. Ez az idő pedig több századot jelent.

Lakóhely neve: Jáko'

A név eredetét homály fedi, változásról nem tudnak. A somogyi főesperesség a mai S. megye körírső részét foglalta el. 1237-beli Jakol nevű főesperes pecsétjét az Orsz. Levéltár őrsi - ennek tizedjegyzéke szerint ehhez tartozott Jáko' plébániája. Jaco' vagy Jacobs' néven. (d. dr. Csánki Sesső Somogy vm.) - Lescikow szerint Jáko' egy papagály fajta, Verne Gyula: Város a levegőben c. könyve szerint majom neve. - Lehet azonban római eredetű is.

Földrajzi fekvés és fejlődés:

Szombatú deli részén, Zelső-Somogyban fekszik, Kaposvár - Gyékesényi vasútvonal mentén, K-tól 20 km-re. - Valamikor az egész táj kelet felé lejtőződött E és D. irányú patakokkal. A Balaton beszakadása után ez a táj is összetöredezett, s így keletkezett a törések mentén a Kapos folyó is, melynek forrásvidékétől lakóhelyünk Ny-ra fekszik. Ellenőrzött adatok szerint a község határában őskori leletet is találtak (dr. Csánki: Somogy vm.) Az őskori ember élelmét vadászattal, halászáttal szerezte meg; erre az erdőben, mocsorban gazdag állatvilág bőven adott módot. Telepe a vidék útvesztői miatt védve volt az ellen-ségtől. - Később római település lett, - Harskovics kastéllyal szembeni gyümölcsös telepítéskor római sírbóltra bukkantak. A népvándorlás idején elnéptelenedhetett. Houfoglalóskor ki-maradhatott e hely a megszállásból. Őseink nomád élet-módjának nem volt alkalmas a hatalmas erdőkkel borított vidék. - Így nem ontották fel a houfoglalók, hanem királyi

biertokká lett. - Később kir. adományozáséé került magán-tulajdonba. - a község a Károsvics-kastély környékén kiemelkedő részen keletkezett. Itt É-ről hatalmas tölgyesek védtek a nélektől. (Enek maradványa a nagyvéri tölgyes.) A község a török idők előtt virágzó falu volt, de a török (1541-1688) elpusztította. A mohácsi vesz idején (1526) 25-30 család lakott itt. - Későbbi fejlődését az 1848-as tagosítás mozdította elő, amikor is a korpádi úttól délre eső területet a jobbágyoknak juttatták. Ekkor kezdett kiépülni a mai falu déli része. 1860-ban épült a vasút, tíz évvel később a köves út, melyek a falu fejlődési irányát észak felé tölték. Ekkor a korpádi-kutasi úttól a vasútig épült ki; az első világháború után az úgynevezett Proletár-után, az 1945-ös felnabadulás után a Korpádi-után, vasútállomás környékén, a keleti soron a volt Biro és Dellmann-féle majorban építtek új házak. A két háború utáni erős útemű fejlődését a házhelyjuttatás segítette elő. 1953-54-ben az áll. Gazd. dolgozónak 11 tpuszházát építések 20 évi törekvésére, főleg a korpádi-úton. - a 48-as falu szétvált település, a kastélyak köré csoportosulva. 1870-ben, illetve utáni időben a Nagybazom - Szigetvári-i orroyút mentén É-É irányba fejlődött, majd legújabbán K felé a korpádi úton és a pályaudvar környékén.

Terület:

16 1/2 km² a határ területe. a község területe embercselekséset óta nem változott. 2900 kat. holdból 1945. előtt uradalmi terület 1585 kat. hold, a községé 1315. kha - Felnabadulás után a község lakóié 2161 és az áll. Gazd.éé 730 kha.

Környék:

A járáni, illetve megyei székhelytől: Szegedről 20 km-re fekszik, É-É irányban a nagybazomi - szigetvári orroyút mentén. Szegedről legkönnyebben vasúton (Bp - gyékényesi) kocsival Korpádig föld-, azután kövesúton közelíthető meg. Községet É-ről Nagybazom (8 km), K-ről Kiskorpád (4 km), É-ről Csökölly (3 km), Dny-ról Kisbazom (6 km),

Ék-ről Kutas (9 km) határája. Csökélybe, Nagybajomba kövesít, a többi helységbe földút vezet. Kutarra és Kiskörzsádra vasúton is el lehet jutni. Szigetvár - nagybajomi országút Nagy-
bajom D-i részén a Nagybaricsa - kesztervői útba fordulit.

Felszín:

A Pliocén korszak végén gyengébben süllyedt Belső-Somogy felé. Pleisztocén korban alakultak ki a homokos területei. Ezen Jákó körszéle is. Sik területén kisebb emelkedés csak Jákó - Kiskörzsád vasútvonal mentén Pütösnél, a falutól északra erő nagybajomi országút mellett részén és Gerebók púntán (Nagysoni mész Ny-i részén) van. Mélyebb részek a falutól délre és délnyugatra vannak. Itt terülnek el a rétek. Ezekben még 1890 körül is mocsaras részek voltak, ahol tözeget is nedtek ki. Kesőbb lecsapáltak. A Ny-ra fekvő Rumi - uradalom (Fintor és Gyepüri dűlő) Bivó Sándor a 1900-as évek elején alagszóvertette, a Polgári-mező (Rósa és Róllóm. dűlő) víznyös területeit pedig a körszig telkes gazdái árkokkal tették művelhetővé. A régi tölgyes és nyíres erdőket kiirtották, hogy legelőhöz és nántó földhöz jussanak. A futóhomokos területeket (Tütös, Gyepüri-dűlő, Rósamező) 70-80-cs óta akácfaival kötik meg. 1938-ban egész Somogyban észlelt földrengés itt is érezhető volt, 1952-ben hasonlóképpen; de kört nem okoztak.

Eghajlat:

Enyhébb, csapadékos telben, a csapadék egyenletes eloszlásában felismerhető az óceánikus hatás. Földközi-tengeri éghajlatra jellemző sajátosság az őni erősebbé ismételhető fel. — Ma azonban szélsőségesebb időjárás tapasztalható, mint régen. Magyarországot az erdők kiirtásában kereseljük. A hőmérséklet ingadozása okt-ben a legnagyobb, de a tavaszi is szélsőséges. A mélyebb helyek tavasszal legtöbb-
ször fagyveszélynek vannak kitéve. 1866-ban minden tél-műny elfagyott. — Jégverés is ma gyakoribb, mint régebben. (1900-ban volt csak nagyobb.) Csapadék is több volt, mint ma:

több erő és hó. Esőt-hóval melek Ény-ről, u. n. „rohadt sa-
rokból” jönnek. Mostanában gyakori jégesők pedig Ény-
ről. 1948-ban a hatalmas jégverés az egész határt elverte.
Fákat csavart ki, épületeket rongált meg a vihar; állato-
kat ütött agyon a jég. 1950-ben súlyos fagykór érte a
körsejket. Jégeső, fagykór, anélkül, hogy utóbbi időben
eleg gyakoriak. Legnagyobb hónap június és aug. Körhőmér-
séklet 9-10°. Átlagos csapadék (legtöbb őssel v. június
hó elején van) 700-800 mm. - A fagyvessély ellen fűs-
töléssel védekeznek a kertekben és gyümölcsösökben.

Vízrajz:

A körsej a Balaton és a Gráva vízrendszéréhez tartozik.
Az említett vasút melletti emelkedés vízvalöntörnek is te-
kinthető K-felől. (Felső fele ered a Hegyos patak.) A
körsej a környékhez viszonyítva elég magasán fekszik, ezért
semmi folyóvíz ide mostohán nem folyik be; de innen
3 erecske is ered. - Egyik ei forrása a hüllő-Rósa-mező
dűlőben (az Orban-féle helységben) fakad. Először Ny-ra,
(Gröszly és Jákó határára), átfelva Jákó-Gröszly országtól alatt,
követlenül a határon folyik, majd az u. n. „nabóni”
erdő mentén (Gröszlyhöz tartozik) északra, Székelyi réternél
ismét Ny-ra, Kisbajoni határára egyenesen S-re ka-
nyarodik; és Hlenész körsej határában a Pinyában,
s azszal együtt a Grávába ömlik. - A Beltőrégen (Hlador)
eredő időnkéntes erecske még Jákó határában a fenti
érbe folyik. - A harmadik a legelőn (Vágygyires-
Vásárvölgyi lap) levő alsó kútjánál (regi kenderásztatóból)
ered, É-ra tartva B-mária és B-fenyves körül Hlador-
árok néven táplálja a Balatont. - Régen nemcsak mocsar-
ok, hanem kisebb tavak is voltak a hüllő és Rósa-mező.
(Fita, Siófa, Molnár-tó). Még ma is meglévő, de el-
mocsarasodott tó van Jajgatótól É-ra (Szeged-mező).
- A lakosság vízellátását gimes és kerekes kútak birtokít-
ják. Mélységük délen 3-5 m, északi részen 6-8 méteresek.
Vízük jódban gazdag, sztramonis meglehetősen sok.

Erek, mocsarak növényzete : sás, kákca, nád, hínár, gólyahír, fűz, éger és nyírfa. állatai: béka, keves hal, vadkacsa, gólya.

Növényzet és állatvilág:

A domborlat és egyhajlat sajátosságait tükröző természetes növénytakaró — (600 mm-es felületi csapadékmennyisége kedvező) — a zárt erdők. Régen nagyvár, cserbök (gyepűi dűlő) — on hatalmas tölgyesek voltak. Ma radvánja még ma is megtalálható nagyvárban. Kórsa, höllyömszón, Völgygyűrűsben nyíreses voltak; ma is található egy-egy nyírfa-liget, s ezt öri a Völgygyűrűs elnevezés is. New mossa Jakó határától (Sk-re) pedig ma is jelentős nagyszűri erdő a Gyepűi nyíres. — A mocsarak, illetve rétek jellegzetes fája: éger, fűz és a nyírfa. — 70-80 évvel ezelőtt a homokos területeket akárfákkal kötötték meg. (Legnagyobb a tütőri akác-erdő.) Nyugatban (Gyepűi dűlő) a biró-féle fűzes ma is sok értékes fűzfát megpáltat, melyet részben a háziipar dolgoz fel, részben hántolva v. hántolatlanul elnállítanak a fonó-üzemeknek. A Völgygyűrűs erdejének kiirtásával leaptak a legelőt, melyet ma is éger és nyír ligetet foskítanak. — Jellegzetes gyomok a határban: vadjapánköles, keserűfű, paraly/prók vadkender, zsurlók (békavirág), folyóka, vadrepce, búzavirág és kóro-félék. — A réteken, legelőkön csiperkegomba és galóca-félék találhatók, valamint pófetegek gomba a legelőkön. 80-100 évvel ezelőtt erdőben, nádasban sok őz, szarvas, sőt farkas élt. (A lovakat is megtámadták a legelőn; ezért ha ijtszaka legeltettek — nappal dolgozni kellett — a ló köteleit az első embert lábához kötötték; s ha jött a farkas, a megijedt ló így gardáját felriantotta. 50-60 évvel ezelőtt is még a gyerekeket farkassal ijesztgették.) Ma legfőbb vadja a nyúl; őz csak ritkán téved ide a határba. 30-25 évvel ezelőtt sok kart tett az ürge, ma a mocsai pócok. Előbbi kiöntéssel pusztították. Nagyvár (jajgatói) tában vadkacsák tanyáznak. — Szárnyasok közül gyakori a falgoly, szarka, varjú, előfordul a fácán is. (Pár esthede a Gyepűi dűlőben, az élely határára levő „Gábori erdőben” fácános is volt.) Gyógynövények: hárs, bodza, amgaros. Előbbi hársmer; többet eladják.

Talaj:

A homok háromféle változata fordul elő: futó, laza - termőhomok, körejskötött vályagtalaj. Rénsz - mező is a nyires leginkább futóhomok. A falu környéke termőhomok; legtermékenyebb a Kenderföld. Gámsi és Vagysoni mezőn van vályagtalaj, itt-ott agyagréteg is található (Vogronis = Kutaridiló). Sélou és Duy - ou van mocsártalaj is. — Az u.n. háromnyomásos gazdasághoz 20-25 éve szünet meg; azóta szabadgazdasághoz folyik.

Mezőgazdaság:

Jákó területe 2899 kat. hold. A nántóterület a legnagyobb: 2108, legelő: 241, erdő: 191, rét: 150, terméketlen: 127, szőlő: 34, kert: 27 kat. hold.

Főleg burgonyát, rozsot, búzát, kukoricát, napraforgót termelnek. A jákói burgonyát (a kisbajmival együtt) még külföldre is szállították: Güllaba, elca fajtaikat. — Szőlő a Ny - i mezőn van, kisebb - már nagy része kipuntult - Völgynyi - res legelőből lett kiharitva. Rizling, burgundi, direkt - termő bornölk; csemege (~~cseszege~~) a ~~sz~~ chasselles (santa). A vasút állomás mellett (É) volt uradalmi nöllőben jó bor termelt; a kintott nöllőt az 1940 - as vihar tönkretette, az egykori gazdálkodók a művelést elhanyagolták, ma már majdnem kipuntult. — Takarmány - felék közel főleg a biborherét, a kötöttebb talajon lucernát is termelik, eléggé elterjedt a szaruka (pillangós) fermenté. Termelnek még delaint, édesriillagfürtöt (róktrágyázós), vicinust, keszken eladóra is kápostát és a konyhaléti növényzetet. Kenderföldön mind kevesebb len a kender - vetés. — Néhány adat a Klaskovics - fele gazdaságra vonatkozólag a felnabadulás előtti évekből: szabad vetésforgó, illetve hatos vetésforgó volt. Gabona és burgonya mellett nagyobb mennyiségű takarmányt is kereskedelmi magot is termelt. Lóálló - mánya: 24 igaz; narvasmaha: 44 ökör, 15 tehén; 40-50 nevelők; sertés: 60 anyakoca. — Erdeikben akác is talaj volt. 19 kh. gyümölcsösben 60-70 q cirmölényt termelt. Helyi munkásokkal dol-

gosttatott. Férfiaknak 2-3, nőknek 1-2 szarú jellel nőgarmat. =
 1945. után a földesuraknak meghagyott területen és az államnak átadott földeken keletkezett az áll. gardaság, amely jelenleg 730 kh-on gazdaságlik. Főterményük a rozs és burgonya. 1953-ban a rozst anyarozs-sporákkal oltották be, így a gyógyrozs iparnak sok nyersanyagot juttatott.

Állattenyésztés:

A legeltetés régen a norvornorka-tenyésztésnek kedvezett. Ma is kb. 150 számsz állat van; 6 hócipő legeltetés, 6 hócipő istállóros fogás. Régebben a milaj (magyar)-norvornorkát tenyésztették; kb. 50 év óta a cifra honyhádi fajtát; - Régebben a felverő, ma inkább a nehezebb fovatartókat tartják. Kb. 50-60 pár van. Az állattenyésztés 1880-tól indult meg nagyarányú fejlődésnek. A második világháború alatt majdnem 100%-ig elcsúszott a loállomány, a többi állatállomány is 10-15%-ra csökkent. - 40 évvel ezelőtt még sok juhot tenyésztettek; a 2 labori elővitt alij tartottak; a felnevelődés óta ismét tenyésztés; kb. 50-60 az állomány. - Sertésből régebben inkább a mangalicát; ma mangalicát és a husstérít vegyesen tenyésztik. - A régi uradalomak és a mai áll. Gard. jörkieri fajtákat tenyésztik. - Borampii állomány vegyes; újabbak gulykával is foglalkoznak. Az áll. Gard. lehorn fajtát tartja a borampii-telep (tr. - vitau).

Erdőgazdálkodás:

A kiirtott tölgyeseket akác ültetésével pótolták, amely tüzelés mellett fontos épület és szennelvényfa. A víznyelő helyeken termelt fűfát elszállítják v. egyesek feldolgozzák. Régi tölgyesek maradványai vannak N-sarban. A fűtőhormos területen akác erdői vannak. Ma állami kezelésben vannak az erdők. A víznyelő helyeken éger, fűz és nyír található. Régen az uradalomak és a körsíp tulajdonosaiban voltak az erdők. Felnevelés után közvetlenül a kiirtott földeken, mes-

gyekek, kövös erdőkben rablógardalkodós folyt, melyet az államőrös és az engedélyhez kötött faritermeselés minitett meg. A leleti legelőn csemete ültetésel, a gyeprői dűlőben tölgyesekkel vetéssel jótalját a hiányokat. - A tölgyeseket ömeggjűtör, valamint a gubacsot is, és eladját a gyűjtő-vállalatnak.

Ipar:

A háziipar régebben is, mai is a kender fonása, szövése, gyapri feldolgozása, vesszőfonás, kukoricahéms fonása. Az első világ-háború után a kisipar felemelkedik, főleg az építőipar. Ma van a környében: bogrói, lovai, cipő, antalos, bobály. - Az ipar fejlődése a mezőgazd. fejlődésével jött együtt. Ma az iparosok jövése (főleg építő) vidéki vállalatoknál (Kaposvári) helyezkedtek el. - Az első világ-háború után Karskovics ura-dalomban malma is volt (Tillinger's kútjánál maunéd-sapában), melyet gőzgep hajtott, 4 munkással dolgozott. Ma már csak a malom kútjait a gödrök van meg. 1946-ig doráti malom is működött (Malom Jánosé), de faparas levei - megromlottak.

Kezdelelem:

Gy. - fümesi vasútvonal 1866-ban épült, amely fel-lendítette a község forgalmát. Kevesek Jákónak, hanem a környező felvarmak (K-bajom, Csököly, Gige) is államossá let. Főleg Kaposvárra, a megye név helyre való utovás a jelen-tős. - Szigetvári - Vagybajom - i orospút végigveset (E-D) a falum. (1870.) Ez ömeröti a községet K-bajommal, Csökölyvel. K-bajomba piacra, malomban jár a lakosság. - Rejev (ezen az úton) a szállító főirányára Vagybajomra felé volt, akova köcsivel szállították a gabonát. Talába burgonyát vittel borított cséke. Megtörtént, hogy a kereskedők által felvásárolt termények meg Sopronba is lenival fuvarozták el a jákóiak. - Földet köti öme Sziskopáddal, Sztással és Sziskobajommal. Az orospút megépítése előtt a főútvonal a községtől keletre, a

gyűmölcsösök mellett, a mai Kenderföldes kerentés vezetett (az u. n. Gigei-út), amely az induláshoz (vöröstől) át ki. a keleti legelőn is vezetett át egy út Somogyvár felé. Töltés ma is látni. Mellette csarda is állt; állítólag betyárok tanyája. - E házon körött 4-5 kisteresredő is volt a faluban (baltos, kovácsmáros, terményes). 1925-ben alakult meg a Somogyvárvédelem, amely 1949-ben a Földművelésügyi Minisztériumhoz került; amely a mai kereskedelmét egyedül támogatja le. - A községnek van vasútállomása, postája és 1951. óta autóbussz megállója. (Járó-Gige körötti és Járó-N-bajom körötti járat.)

Aláhely története:

A múltat feljegyzésről ismerjük meg. Járóról 1237-ben történik először említés. Jakol nevű főispán jelentésében: Jaco, vagy de Jacobo néven. Az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben található ismét a helynév. 1438-ban Albert kir. Heteri János itteni birtokait Gutty Országh Mihálynak és Jánosnak adta. 1526-ban II. Lajos a helység egy részét Pernessi Ferencnek és általa testvéreinek Péternak és Galárnak adományozta. 1536-ban Várady Tamás, Gyotfy János, Pernessi János, Sereskei Pál, Fajsi János, Onori László özvegye; 1550-ben Pernessi Ferenc, Magyar Bálint, Wertessy János, Várdai Zsigmond, Alya Máté, Sereskei Pál; 1598-99-ben Pernessi András, Kegethy Gáspár voltak a földesurak. 1560-ban Pernessi Farkas I. Ferdinándtól nyert adományt itteni birtokaira. - az 1554 évi török leosztási adólajstrom szerint csak 6, 1571-ben pedig csak 5 házból állt. A török a meghódított megyei területet (Járot is) a mohácsi szandzsákhhoz csatolta. Az 1565-66. évi fejérlajstrom szerint a kaparvéri szahirhoz (járás) tartozott. 1671-ben összeirták a török hódoltságkor tartozó helységeket, de az összeírásban Járó neve nem fordul elő. Valószínűleg a török elfúrtatta - a kor fogalmaihoz mérten - a virágzó helységeket: „a török időknek előtte virágzó plébánia volt Járó, de a török nagy elfúrtatta templomát, hogy nem maradjon kö-könn. az öregek

tanúsága szerint szépen növő harangját az feneketlen
kútba dobták, hol mai napiglan is megvan." (1815-i
Visita Canonica-ból.)

1672-ben Csepely György megvette Perneszi János itteni birtokait. 1678-
ban pedig Perneszi Ferenc itteni birtokait György özvegyének, sz. Lábodgy
Katalinnak idegenítette el. 1695-ben Perneszi Zsigmond és Anna
(Gyabócsay Terenzié) voltak a földesurak. 1715-ben 5 háztartást
ittak hanne öröke. 1733-ban feleségében Perneni, feleségében pedig
a Fehermán családé volt. 1776-ban Pállian Adám, Rosty Ferenc,
László Révay, a Pálffy örökösök: Pados János, Ferstyánszky, Lőrinc
Calinus családok voltak birtokosai. - 1835-ben a viséki
Pállian család, továbbá Csepán Antal és József, Maczorórok,
Muskorok, Rumiak, Körmeudlak a birtokosok. -

Csepánok utóda Károlovics Moriz. Tőle vette birtokait 1914.
után Wellman Oroszok, a rumi birtokot 1870 körül Győző
Sándor vette meg. - Régi kúrtanmenetek: Szita, Jótévisz,
Vogronis, Megeri (mind kihaltak vagy elöregtek)
- 1848 előtt a jobbágytelepülés a kastélyok körül volt. a nyug-
gati sorn a Károlovics kastélytól a mai felső iskolaig; keleten
Páris József Nagy Sándor. Az 1848-as jobbágy felméréskor
után 26 telkes-gazda lett a községben. Régi telkesek: Malna-
rok, Szakácsok, Zsebik, Orbánok, Leizantok, Husztorok, Sha-
rnjak. = 18 négyzetméter is birtok özet. = Telkes mezei: 12-8-3 kat. hold. - A mai korpádi-utalá délről
(déli-üti, szőlő és Rósa-mező) kapta a földet; -
ma Polgármester is. nevesít az egészre. Ekkor nyi-
tották meg a járó- bispádi utat is. A Volgyenyires egyen-
lőre a Csepánoké moradt, majd később a gazdák meg-
vették ezt is. -

az 1848-as harcok alatt Jellanic elrenülte Jakót, ma-
Csepán földesur marhákat legyőzték elejük apudékul; ezért
seregével Szentos felé vette útját. Galars Sároly tanító
szabadkőműves katonaként moradt Jakóban. -

1914 előtt valószínűleg a földesuri terhek, rossz megélhetési
viszonyok miatt többen Szlavoniába vándoroltak (Lőrci
Sándor, Orbán József, stb.)

1919-ben itt is megalakult a helyi tanács. Keres József

olt az elnök, helyettese Zsobrak Ferenc. Tavaszkörtöréskor
 bukása után minakettőjüket Kaporvóra vitték, ahonnan egy
 napra kihallgatás után hazatértek. — a Nagyatádi-féle föld-
 reform (G. F. B.) következtében kiorosztásra került a Hascro-
 vis birtokból Cserebőz és Nagypör és a korpádi út melletti ná-
 dik. Házhelyek a Győr-féle uradalomból kerültek ki: a
 mai Proletár-utca. (Kb. az 1800-as években a Madar-
 asz-féle birtokot is megvette a község lakossága — a katonai
 útól felfelé Lóhiérig —, s ekkor épültek a nyugati soron
 levő házak is. — a Flortly-rendnek alatt elnevezje-
 tett porantyaládát letele a községparancsok révül: pld. Kári-
 roz — és községparancsok volt kisparancsok: pld. Mórus,
 Illés, Szűcs család. —

2 vasútépítés után (1866.) többen a vasútnál helyezkedtek el. az
 első világháború után kisiparral, kereskedéssel kezdetek egyes foglalko-
 zások: építőiparral főleg és burgonya-termesztéssel.

1945-ben a Haskovics, Győr, Wellmann birtokot felosztották.
 1945 előtt a község lakosságának 1315, az uradalmaknak
 584 kat. h. részese volt. Ma a község lakóié 2169, az
 áll. Gazd-é 730 kh. Fehér 854 kh. került kiosztásra. Új
 házhelyeket a Győr-féle birtokon, a Wellmann-majdomban
 a mai Állomás-utcaiban és a Korpádi-úton osztottak.

Benevezés:

Török idők előtt virágzó plébániája volt már itt, de a lakosság
 száma nem ismeretes. A török uralom alatt valószínűleg
 a templommal együtt elpusztult a falu is, vagy elmenekült
 lakosság, mert az 1671-es összeírásban Jákó neve nem
 szerepel. — Az 1848-as, majd a Nagyatádi-féle földre-
 form a benevezést előmozdította, valamint a vasút ki-
 építése is. A lakosság pontos adatairól csak a következő
 évekből vannak: 1905-ben 730, 1949-ben 848, ma
 812 a létszám. — a községparancsok Cserebőz, Jozgatón
 Nagypör pta. Ez utóbbi helyen felkutatott a községben Pappóca
 helyiség, miről 1435-38-ból vannak adataink. — 1435-ben
 letes János birtoka, 1438-ban Gúthy Ormogh Mihály és János nyerte el.

Műveltség:

a török idők előtt önálló plébániája volt, de a hódoltság alatt a községgel együtt elpusztult. A jákói ref. és rk. egyház mindig a csökölyi anyaegyházakhoz tartozott. — 1842-44-es években Csepán Antal és József, Madorán Lajos, Molnár Liguand és Pál Andorék tettek adományokat a ref. tanító és iskola részére. (Tanító jóvádolmi jegyzőkönyve szerint 1845 óta volt tanítója a ref. egyháznak.) — Az első iskoláépítést 1845-ben építették fel a mai felső isk. telken, de nem a mostani épület helyén, hanem beljebb a kertben) = 1845 előtt az uradalom épületében folytatott tanítás. = 1845 óta volt ref. iskola és tanító. — Első ismét nevezett tanító — a nobadsaptharosi it móract határon — Galaks Károly. — A község rom. kat. tanulói részben a jákói ref., részben a csökölyi rk. isk.-ba jártak. — A volt ref. isk. mai épülete (felső isk.) 1904-ben épült a ref. hívek adományából. — A második világháború alatt a front-hullámok következtében súlyosan megrongálódott, de 1947-ben az egyháztagok adományából, állami segítségből, Hargitai Gyulint tanító és a ref. ifjúság művelésére rendelkezésükkel teljesen rendelkezésükbe hozták. — Az rk. iskola 1923-ban épült Karrovis Margit által adományozott telken (első isk.) Első tanítója Mike Imre volt. — Mindkét isk. a felmoradulós előtt 1-1 tanerős volt; hat elemi és 3 továbbéjszó (ismétlő) osztállyal; majd nyolc osztállyal. — A felmoradulós után az rk. egyház megkapta isk. épületnek a Gíró-féle kőházat (középső isk.), ekkor második (állami kiegészítő) tanerőt is kapott. — 1948-ban mindkét épületet államosították. Ma 3 épületben, 3 tanerővel működik az általános isk. 1948-as vihar ismét megrongálta az épületet; de Hargitai Gyulint vezető tanító a művek támogatásával

és társadalmi segítséggel, rendelkezésre áll, hogy azóta is a tanítás folyamatos nélkül folyhat. —
 1952-ben a Wellman-féle Eostélyban kulturterem létesült, beépített minszaddal. — 1953. nyarán 200 kötetes könyvtárral egészítették ki. — 1949-ben megalakult a Taurus melnál elnöke Leóart Terencue, titkára Plóvori Mórton lett. A tanács mellett a Wellman Eostélyban Egysz helyet, valamint itt van az orvosi rendelő és a Dsz., Dolgorot Partjainak helyisége is. — Tömegnevelés céljára megalkult a: Dszon, a Dsz, és az M.N.D.Sz. — Ma csak a Dsz működik nagyon gazdag. — a felvett lakosság körében S.F.T.E. estében, gazdasági életben, művi és művelés előadások törté- nisé a népművelő munka. — 1949-ben alakult meg az "ittiro" csoport, mely azóta az is. és Eostély kulta- rális életében tevékenyen részt vesz.

Veprózi:

Egyszerűs:

A legrégebbi lakóház 1848 utáni években épült; fél- kontyos talpasház, 2 ablakkal az utóca, ajtóval a pitvorra néz. Mai lakója: Szűs János. — Legtöbb ház K-ny-i irányban fekszik homokban, délny. épített kiegészítéssel, 1 főbejárattal, amely az előnövába vezet. Innen — minden a konyhába, 2 adalt a növába lejöhetünk. Ez a forma uralkodik ma is. Az L alatti hór ritkább. A lakóházhoz hozzá is van rendszert építve. — Belső az udvorn van az istálló és puzta, majd az ólak követ- keznek. Az udvorn déli fekvésű. Kerítés régen palánk, ma drót és léc. A régebbi házakat, melléképü- leteket (főleg puztákat) u.n. vertfallal építették; vagyis a talpza talpzat gerendájába korlát verték, és Eostély jelzős sorat tölthet. (Taurus hór művi, mert művi anyag.) — A régi gémes kutakból most kevés van. Legtöbb kerítés, amely téglával vagy cementgyűrűvel bélelt; hávoja cement vagy den- ker. — délny. tetű épület, alig alud művi. Legtöbb

cséppel fedett, ritkább a palatétős. Falatuk leggyakrabban téglá, ma már az alapot természetéből is varratják.

Szokások.

Régien katonafantózt erősen vejezték, amely után tánc kellett lenni. Télen foubá jártak, ahol meséltek, daloltak, táncoltak. - Vidám és sokvendégű disznótörölés tartottak; - morácványá meg ma is szokás nyaralás. - Halotti viator is volt; ma már csak temetés után: étkészíté. - Duca-napi étkészítés, apró-neutéri étkészítés, farsangi maszkálás, betleh-játék, műveti mulatság körül már csak a gererek volt a étkészítés, ritkábban a maszkálás, az ifjúság körében a műveti mulatság van meg.

Nepművelés.

Az asszonyok szép nőkeszét (féleg antelműket) és mükét a maguk temelte étkészítés. Ma is nőnek meg többen is, de disznó nélkül. Férfiak dudáltak, fuvolyáztak. (Ma is van fuvolya játékos.) Nyitfalókat melyre téve fújtak (bédá). Ma csak néhányan étkészítés. (Művésztárs és táncos.)

Nepviselés.

A régi nepviselés ma már nagyon kevés. Az asszonyok bőrdíszét hordták, amely bolákját. Férkek aó rékli volt, deréktől étkészítés. Szívet viselték. A étkészítés fehér v. fekete volt. Fejlen: a káplai - ~~bolák~~ bolákra hosszú lerötte, hátul étkészítés. Télen étkészítés és étkészítés hordták. A étkészítés nagyon óltó étkészítés, csak étkészítés nélkül jártak; hajár 1-2 foubában, melybe hosszú lógó szívet pántliát kötötték. - a férfiak bolákját, fehér vörösiséget, fekete pilyés mellett, étkészítés és jöge étkészítés viselték.

A étkészítés.

Étkészítés rége a étkészítés étkészítés; sokan - mint - vasiták és volt gárdasági étkészítés étkészítés. Altkészítés nagyon, munkaszerű nepviselés munkaszerű. - a étkészítés a étkészítés és étkészítés megétkészítés több étkészítés étkészítés étkészítés. Az étkészítés étkészítés és étkészítés étkészítés étkészítés.

deje jó, de az ifjúság eléggé kinteltetve. Kétség semleges ember
 kivételével (ezet főleg iparosok, alkalmazottak) a nép fő része
 is erőteljesen mondható. Az öreg emberek között akadnak
 hobbiak, de a fiatalok már erősen nem hisz. - A parócska
 körében is már az elterjedésre törekvő legtöbbet; az éterikus
 nem adnak olyan sokat. Sok hűség - főleg a rövidlebb
 megismerésben - csak éterikus éterikus; este főként. A
 városi emberek már valószínűleg. Hűségű török, la-
 zadalmas éterikusban a hűség, paradicsom, rétes, főtt és
 sült hússal, torták - nappal. A hűségű éterikusban
 legfontosabb a levelek. Főként főként a kócska és bab
 a legelterjedtebb. A tejet és tejtermékeket, főként nappal
 fogyasztják. Minden hűségű leíró kócska és a zöldség-
 sejtéket kinteltet. - 40-50 évvel ezelőtt levek hűségű
 terméket, ezet csak legújabb kócska és kócska fajtá-
 kócska. A fűt (1844-45. évi), az 1948-as fűt és a
 fűt kócska a kócska; ezet nappal meg
 is megismerésű öltözék, épület, életmódja. Ez a
 éterikus a nép (főleg idősebb) kócska és
 is kócska, s nappal fűt és éterikus. Az ifjúság már
 kócska és éterikus. Fűt a kócska, kócska
 kócska kócska is nappal. - Idősebbek között is, de éterikus
 az újabb nappal nappal a kócska, kócska,
 művelődés, fűt és éterikus. Fűt 50-60 éves kócska
 kócska meg nappal és éterikus. Fűt és kócska
 kócska kócska. - a kócska kócska kócska,
 kócska, stb. stb. - kócska - a fűt alatt
 kócska.

Jako, 1954. máj. 1.

Hargitai János
 János Gabriella
 kócska

Értesítette: János Gabriella kócska és
Hargitai János ip. kócska.
 Mellekeltet kócska: János kócska és
Hargitai János.

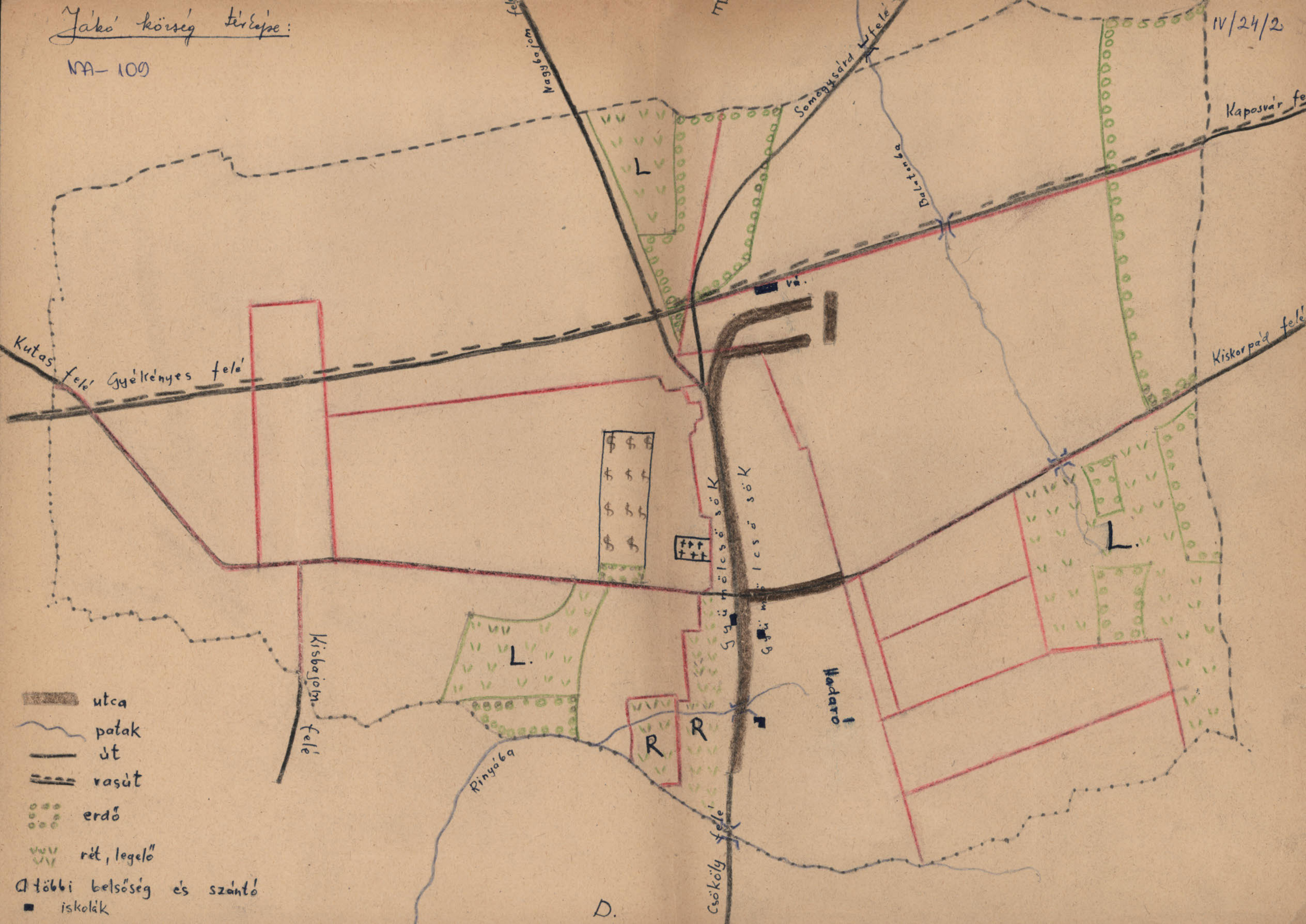
Mell: 4 db.

Jakó község térképe:

NA-109

IV/24/2

- utca
- patak
- út
- vasút
- erdő
- rét, legelő

A többi belsőség és szántó
 iskolák

D.

Nagybajom

Szeget és Tütös-mező

Nagysáni és Garcsi mező

Lóki út, Töltés-mező

Vásárvölgyi-láp

Kutasi útra dűlő

Rökalyuk és kutasi útra dűlő

Nagy firtóri

Kis gyepüsi dűlő

Belsőcsősz

Kapuvári föld

Lóki út-mező

Felső szőlő-mező

Szőlő-mező

Rózsa-mező

Völgy-mező

Kisbajom

Szabadsági vatah

Jako

Csököly

Kutas

Kiskorpad

BI RTOKMEGOSZTÁS

112 ny. J. áko.
NA-109

Összes terület 2899 kat. hold.

1945 előtt

1945 után.

uradalmi
1584 kat. hold.

közszói közszói
1315 kat. hold. 2169 kat. hold.

állami gazd.
730 kat. hold.

Jákó. MA-109 IV/24/5

Jákó község határainak grafikonja.

Össz. ter:
2899 kat. hold.

Szántó:
2108 kat. hold.

Lepelő:	Erdő:	Rét:	Tavszéketlen:	Szőlő:	Kert:
241 kat. hold.	191 kat. hold.	162 kat. hold.	128 kat. hold.	39 kat. hold.	30 kat. hold.

